

Mazel Tov

Margot Vanderstraeten

An extract

Original title Mazzel Tov
Publisher Atlas Contact, 2017

Translation Dutch into Greek
Translator Margarita Bonatsou

© Margot Vanderstraeten/Margarita Bonatsou/Atlas Contact/Flanders Literature – this text cannot be copied nor made public by means of (digital) print, copy, internet or in any other way without prior consent from the rights holders.

4

Πέρασα την πρώτη μισή ώρα καθισμένη απέναντι από τον κ. Σνάιντερ σε ένα δωμάτιο που το έλεγαν «γραφείο» και ήταν στο ισόγειο, στο πίσω μέρος του σπιτιού, λίγο μετά το ασανσέρ.

Άκου ασανσέρ! Δεν ήξερα ότι υπήρχαν τέτοιοι παραλογισμοί, ότι υπήρχαν άνθρωποι στην πόλη, και μάλιστα χωρίς σωματικές αναπηρίες, με ασανσέρ στη μονοκατοικία τους. Κι έπειτα ήρθε η παχιά λευκή μοκέτα, όπου βύθισα άναυδη τα πόδια μου. Η μητέρα μου προτιμούσε τα πλακάκια: με νεράκι και απορρυπαντικό έκανες το δάπεδο λαμπίκο σε χρόνο μηδέν. Σ' αυτό το σπίτι, προθάλαμοι και διάδρομοι ήταν στρωμένοι με αφράτη λευκή μοκέτα.

Σε έναν τοίχο είδα να αναβοσβήνουν εικόνες βίντεο: προβολές του δρόμου από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Η θαμπή φιγούρα ενός περαστικού που απομακρυνόταν. Κάποιος που έβαζε φυλλάδια στα γραμματοκιβώτια.

Το γραφείο ήταν επιπλωμένο με ένα τραπέζι εργασίας και μια βιβλιοθήκη· μόνο ένα ράφι είχε βιβλία. Αναγνώρισα αμέσως μια γαλλική γραμματική κι ένα λεξικό. Τα υπόλοιπα βιβλία ήταν στα εβραϊκά, θρησκευτικού περιεχομένου, υπέθεσα, έτσι έδειχναν τουλάχιστον, χοντροί δερματόδετοι τόμοι με χρυσά καλλιγραφικά γράμματα και φιιοριτούρες.

Τα παράθυρα, που ξεκινούσαν από το δάπεδο κι έφταναν μέχρι την οροφή, έβλεπαν σε έναν εσωτερικό κήπο –στη μέση της πόλης!–, όπου το κύριο στοιχείο ήταν μια λιμνούλα με γεφυράκι. Στην άκρη της μεγάλης μαρμάρινης βεράντας που έβγαζε στον κήπο βρισκόταν ένας στύλος με μια μπασκέτα και λίγο πιο πέρα, μια αστραφτερή κόκκινη μεταλλική κατασκευή που στήριζε μια κούνια. Το γκαζόν ήταν τέλειο: χλωρό, καταπράσινο και φρεσκοκουρεμένο.

Ο κ. Σνάιντερ ήταν ψηλός και λεπτός. Φορούσε σκούρο κοστούμι, άσπρο πουκάμισο και βαθύ μπλε κιπά. Δεν είχε μπούκλες και η πλούσια μαύρη γενειάδα με τις γκριζες πινελιές δεν κρεμόταν σαν σαλιάρα ανάμεσα στο πηγούνι και το στήθος του, αλλά παρέμενε γερά στερεωμένη στο δέρμα.

Ο κ. Σνάιντερ είχε δυνατή φωνή και μιλούσε ολλανδικά ποικιλιμένα με μια ελαφριά γαλλική προφορά – πιο διακριτική από εκείνη της γυναίκας του. Έμοιαζε λίγο με τον πατέρα μου, αλλά σε εβραϊκή εκδοχή, με πιο έντονα αυλάκια στο μέτωπο και γύρω από τα μάτια. Κάποιοι άνθρωποι δεν έχουν ποτέ χρώμα στα μάγουλα. Προφανώς, ο κ. Σνάιντερ ήταν ένας από αυτούς. Το δέρμα του ήταν σαν να διέχεε μόνιμα μια γκριζωπή λάμψη. Τα

μοναδικά στοιχεία που έδιναν χρώμα στο πρόσωπό του ήταν το μουστάκι και η γενειάδα που πλαisiώναν το στόμα του.

«Να το κάνουμε μόνο μία φορά;» ρώτησε ο κ. Σνάιντερ μετά τη χειραψία μας. Δεν κατάλαβα τι εννοούσε. Έβγαλε το παλτό του και το κρέμασε αργά στην πλάτη της καρέκλας του, φροντίζοντας να εφαρμόσουν οι ώμοι με ακρίβεια στις γωνίες. Μου ζήτησε να καθίσω.

«Αν μου δώσετε το χέρι σας, πρέπει να το σφίξω, δεσποινίς», είπε, μάλλον επειδή διάβασε τη σύγχυση στο πρόσωπό μου. «Γιατί σας σέβομαι και σέβομαι τα έθιμά σας, καταλαβαίνετε. Όμως, για λόγους προφύλαξης, εμείς, οι ορθόδοξοι Εβραίοι, δεν ανταλλάσσουμε ποτέ χειραψία με γυναίκα. Είναι ζήτημα αγνότητας, και τα σχετικά. Αλλά δεν πρόκειται να μιλήσουμε γι' αυτό το θέμα τώρα. Θα ήταν καλό να μάθατε να το σέβεστε».

Του χαμογέλασα. Σα χαζή, μάλλον. Κοίταξα το δεξί μου χέρι και αναρωτήθηκα τι ακάθαρτο θα μπορούσε να έχει. Ομολογώ ότι είχα **Tipp-Ex** στα δάχτυλά μου.

Σε ένα μεγάλο ράφι της βιβλιοθήκης, περιτριγυρισμένο από τρία στρογγυλά χαρτονένια κουτιά, βρισκόταν ένα μαύρο καπέλο με πλατύ άκαμπτο μπορ. Μόλις είχα ξετρυπώσει ένα τέτοιο κουτί σ' ένα παλιατζίδικο: εκεί είχα φυλάξει όλα τα προσωπικά γράμματα που είχα λάβει στη ζωή μου.

Ο κ. Σνάιντερ ξεκίνησε έναν μονόλογο, ο οποίος δεν μου άφηνε περιθώριο να μιλήσω και, όποτε προσπαθούσα να του κάνω μια ερώτηση, ανεχόταν τη διακοπή μου, όπως κάνουν οι πολιτικοί στις τηλεοπτικές συζητήσεις: μετά το ιντερμέτζο, ξανάπιανε ατάραχος τον ειρμό του.

«Έχω τέσσερα υπέροχα παιδιά», είπε, «δύο υποδειγματικούς γιους και δύο εξίσου υποδειγματικές κόρες. Είναι όλα διαφορετικά, λογικά, και θα προσπαθήσω να σας εξηγήσω τι εννοώ».

Σκέφτηκα: ω όχι!, όχι αυτό, απεχθάνομαι τα υποδειγματικά παιδιά, ποτέ δεν θα μπορέσω να γίνω φίλη τους, συνήθως τα μυρίζομαι από μακριά, μυρίζομαι την υποδειγματικότητά τους στα παπούτσια τους, στο περπάτημα και το βλέμμα τους, στο στήσιμο του σαγονιού τους που εκπέμπει υπακοή.

«Ο Σίμον είναι ο μεγάλος μας», συνέχισε ο κ. Σνάιντερ. «Είναι δεκαέξι τώρα. Μοιάζει, στον χαρακτήρα, εννοώ, πάρα πολύ στη μητέρα του, τη σύζυγό μου. Είναι γλυκός αλλά και επίμονος, ταυτόχρονα, καταλαβαίνετε; Θα καταλάβετε όταν γνωρίσετε τη γυναίκα μου. Δουλεύει σκληρά και προτιμά να παραμένει σιωπηλός παρά να μιλάει, έτσι είναι, αλλά μην τον υποτιμήσετε, καρδιά και γλώσσα είναι πολύ καλοκομμένες». Αυτή τη λέξη χρησιμοποίησε. Χαμογέλασα.

«Όταν ο Σίμον ανοίγει το στόμα του, δεσποινίς, δεν είναι για να φλυαρήσει, αλλά επειδή έχει κάτι να πει, καταλαβαίνετε. *N'importe*», πρόσθεσε στα γαλλικά, «δεν θα ασχοληθείτε ιδιαίτερα μαζί του, παρακολουθεί μαθηματικά και θετικές επιστήμες. Ο Σίμον επέλεξε έναν ακαδημαϊκό προσανατολισμό που είναι πολύ δύσκολος και εξειδικευμένος για εσάς, εσείς, ως φαίνεται, έχετε το χάρισμα των γλωσσών, έχετε διαφορετικό μυαλό, καταλαβαίνετε, μπορείτε να βοηθήσετε τον Σίμον μας μόνο σε δύο μαθήματα: στα γαλλικά και στα ολλανδικά, ίσως και στην ιστορία και τη γεωγραφία, ποιος ξέρει. Ο μεγάλος μας θα σας το δείξει, αν σας χρειαστεί. Αλλά αν σας χρειαστεί, θέλουμε να μπορεί να βασιστεί σε σας, καταλαβαίνετε».

«Φυσικά», απάντησα.

«Ο Γιάκοβ είναι ο δεύτερος», συνέχισε. «Πρώτα ήρθαν τα δύο αγόρια, το ένα μετά το άλλο, και μετά τα δύο κορίτσια. Ότι καλύτερο. Πρώτοι οι γιοι. Μετά οι θυγατέρες. Είμαστε ευλογημένοι, η σύζυγός μου και εγώ. Ο Γιάκοβ είναι δεκατριών, θα γίνει δεκατεσσάρων

τον άλλο μήνα. Είναι φτυστός εγώ: καυχησιάρης και πολύ αγαπητός στο σχολείο. Μπορώ να πω ότι έτσι ακριβώς ήμουν κι εγώ. Ο Γιάκοβ έχει πολλούς φίλους, όπως κι εγώ. Πιάνει εύκολα παρέες. Είναι κοινωνικό παιδί. Πρέπει να προσέξουμε να μην κάνει πολύ εύκολα παρέες, με κορίτσια κτλ., καταλαβαίνετε τι εννοώ. Εγώ περίμενα υπομονετικά να έρθει η ώρα μου. Αλλά η γυναίκα μου κι εγώ παντρευτήκαμε τη δεκαετία του εβδομήντα. Από τότε, όλα έχουν αλλάξει, ο κόσμος τρέχει και ο Γιάκοβ αγαπά την ταχύτητα. Είναι πολύ έξυπνος. Θέλει να δοκιμάζει συνεχώς καινούργια πράγματα και του αρέσει η ένταση. Επομένως, θα δοκιμάσει και τα όριά του, θα προκαλέσει τη ζωή. Δεν ξέρω αν θα σας χρειαστεί ο Γιάκοβ. Είναι ξεροκέφαλος. Ωστόσο, εμείς θα θέλαμε να τον ελέγχετε τακτικά. Έχει ανάγκη από περithαρχία. Θα πρέπει να είστε αυστηρή μαζί του, αλλά όχι υπερβολικά αυστηρή, πρέπει να βρείτε τη χρυσή τομή».

Ένευσα εμφατικά και κάπως βαριεστημένα. Θα προτιμούσα να δω τους γιους του, αυτά τα υποδειγματικά παιδιά, αντί να τον ακούω να πλέκει το εγκώμιό τους, αλλά δεν τολμούσα να του το πω.

«Έχετε ήδη δει την Ελζίρα και τη Σάρα», συνέχισε ο κ. Σνάιντερ.

Συνειδητοποίησα ότι ένευσα πάλι με το κεφάλι.

«Η Ελζίρα είναι η μεγάλη μας κόρη, η Σάρα η μικρή μας – το πειραχτήρι μας. Η Ελζίρα έκλεισε τα δώδεκα τον Αύγουστο. Είναι μόνο δύο χρόνια μικρότερη από τον Γιάκοβ. Και δεν θα το πω ποτέ μπροστά τους, αλλά η Ελζίρα είναι πιο έξυπνη και από τους δύο αδελφούς της μαζί. Μόνο που δεν μπορεί να συγκεντρωθεί για πολλή ώρα, την πιάνει νευρικήτητα και αυτό μας ανησυχεί».

Σταμάτησε για μια στιγμή. Ένας ψηλός νεαρός πέρασε από τον κήπο.

«Από το σχολείο μάς συμβούλευσαν να της κάνουμε ψυχολογικά τεστ, και πράγματι τα κάναμε. Δεν έχει κανένα πρόβλημα. Είναι μόνο λίγο διαφορετική».

Σταμάτησε πάλι.

«Θα πρέπει να αφιερώσετε περισσότερο χρόνο στην Ελζίρα, η κόρη μας δεν έχει αυτοπεποίθηση, ξέρετε, όπως όλες οι έφηβες, φυσικά. Είναι πολύ ανασφαλής, και ο Σίμον και ο Γιάκοβ υπονομεύουν αυτή την εύθραυστη αυτοπεποίθηση, παρόλο που εμείς τους συμβουλευσαμε να μην το κάνουν, καταλαβαίνετε. Για παράδειγμα: ο Γιάκοβ αρνείται να παίξει σκάκι με την Ελζίρα, αν και δεν είναι κακή παίκτρια. Αρνείται γιατί ξέρει εκ των προτέρων ότι θα αναποδογυρίσει τα μισά πιόνια...» Έμεινε σιωπηλός, κοιτάζοντας ίσια μπροστά, τουλάχιστον τριάντα δευτερόλεπτα. Αυτό το μισό λεπτό μου φάνηκε αιώνας.

«Θα σας το πω πολύ εμπιστευτικά: η Ελζίρα είναι δυσπρακτική, η διάγνωση είναι επίσημη. Δεν ξέρω αν έχετε υπόψη σας αυτή τη διαταραχή. Η αναπηρία της – αλλά δεν χρησιμοποιούμε ποτέ αυτή τη λέξη μπροστά της – δεν έχει καμία σχέση με τη νοημοσύνη της, καταλαβαίνετε. Οι κινητικές της δεξιότητες είναι συχνά ασυντόνιστες, *c'est tout*. Δεν είναι σε θέση να κάνει ακριβείς κινήσεις και έχει προβλήματα ισορροπίας και συντονισμού. Και επίσης τρέμουλο, όπως αυτοί που πάσχουν από Πάρκινσον, καταλαβαίνετε. Μερικές φορές τα χέρια της αρχίζουν να τρέμουν, δεν μπορεί να ελέγξει τους μύες της, της πέφτουν πολλά πράγματα και μπορεί να δώσει την εντύπωση ότι είναι αδέξια· στην πραγματικότητα, η επικοινωνία μεταξύ της μιας περιοχής του εγκεφάλου και της άλλης δεν γίνεται πάντα ομαλά, φανταστείτε, είναι κάτι σαν βραχυκύκλωμα, αλλά αυτή η αδεξιότητα δεν έχει καμία σχέση με τη νοημοσύνη της, καταλαβαίνετε, δεν θα κουραστώ να το επαναλαμβάνω, δεν υπάρχει πρόβλημα με τη νοημοσύνη της».

Ώσισα το σώμα μου στην καρέκλα, γιατί ο κ. Σνάιντερ είχε αρχίσει να μιλάει όλο και πιο γρήγορα, και να λέει όλο και πιο συχνά «καταλαβαίνετε».

«Ξέρετε, φυσικά, δεσποινίς, ότι κανείς δεν μπορεί να ανθίσει χωρίς αυτοπεποίθηση, κίνητρο ή φιλοδοξία. Λοιπόν, ανησυχούμε μήπως η κόρη μας, εξαιτίας αυτού του λεγόμενου ελαττώματος, κλειστεί στον εαυτό της και γίνει αγχώδης. Δεν πρέπει να μείνει πίσω από τους συμμαθητές της στην τάξη. Θα ήταν άδικο. Δεν θέλουμε να υποφέρει. Δεν θέλουμε να την κουβεντιάσουν. Αυτή είναι η κύρια αποστολή σας: να είστε υπομονετική με την Ελζίρα, να της δώσετε τη δυνατότητα να αριστεύσει».

Τα μάτια του ήταν υγρά και έβηχε ανάμεσα στις προτάσεις, χωρίς να μειώνει την ταχύτητά του.

«Τελευταία αλλά όχι λιγότερο σημαντική: η Σάρα. Η Σάρα είναι μόλις οκτώ χρόνων. Είναι πρωταθλήτρια στη γυμναστική, ευλύγιστη σαν φίδι. Δεν ξέρουμε από πού κληρονόμησε αυτό το παράξενο και άχρηστο ταλέντο, πάντως όχι από εμένα, όσο για τη γυναίκα μου, έχει σίγουρα πολλά ταλέντα, αλλά η ευλυγισία δεν είναι ένα από αυτά. Αν ήταν στο χέρι της Σάρα, θα ασχολούνταν μόνο με τα σπορ. Φυσικά, κάτι τέτοιο είναι αδύνατο, για ανθρώπους σαν και μας. Δεν θέλουμε επ' ουδενί να την ενθαρρύνουμε προς αυτή την κατεύθυνση. Ακόμα κι αν έχει τη δυνατότητα να γίνει παγκόσμια πρωταθλήτρια στη γυμναστική. Θέλουμε να αναπτύξει τη σκέψη της. Τώρα είναι μόνο οκτώ. Αλλά σύντομα, όπως καταλαβαίνετε, θα είναι δεκαοκτώ – υποθέτω ότι με καταλαβαίνετε».

«Ναι», άκουσα τον εαυτό μου να λέει.

«Για σιγουριά, δεσποινίς, θα συνοψίσω αυτά που περιμένουμε ο ένας από τον άλλο: εμείς από εσάς, τα παιδιά μας από εσάς, όλοι μας ο ένας από τον άλλον», συνέχισε. «Σας εμπιστευόμαστε τους γιους και τις κόρες μας. Και εσείς τους δίνετε την προσοχή σας. Τους βοηθάτε με τα μαθήματά τους. Είστε η δασκάλα τους. Παρακολουθείτε το σχολικό τους πρόγραμμα και το τηρείτε. Φροντίζετε να αριστεύουν, καταλαβαίνετε. Και εμείς σας αποζημιώνουμε για όλες τις προσπάθειες και τους κόπους σας. Θα έχετε μια λίστα, όπου θα γράφετε τις ώρες που δουλέψατε και θα περιγράφετε, **en mots clés**, με λέξεις κλειδιά, τι κάνατε αυτές τις ώρες, σύμφωνα; Μπορούμε, η σύζυγός μου κι εγώ, να υπολογίζουμε σε σας;»

Ζαλίστηκα. Άκουγα τη λογοδιάρροια του κ. Σνάιντερ και λαχταρούσα τον καθαρό αέρα. Η ατμόσφαιρα στο μικρό δωμάτιο είχε γίνει πνιγηρή. Σε ένα μεγάλο μπαλκόνι του πρώτου ορόφου λοξά απέναντί μου, μια γυναίκα τίναζε ένα πανί. Συνειδητοποίησα ότι ο κ. Σνάιντερ έλεγε πάντα η σύζυγός μου, ποτέ «η γυναίκα μου».

Άλλαξα θέση στην καρέκλα μου. Ήθελα να τα γνωρίσω, και τα τέσσερα. Να μιλήσω με τη Μίνι και τη Μάξι. Και να δω αυτούς τους φανταστικούς γιους με σάρκα και οστά. Ευχόμουν επίσης να μου κάνει μερικές ερωτήσεις ο κ. Σνάιντερ. Δεν είχα αποστηθίσει για το τίποτα μια σειρά από απαντήσεις σε υποθετικά ερωτήματα: συμφωνείτε για την αμοιβή σας, ποια είναι τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία σας, οι γλωσσικές σας γνώσεις, και γιατί νομίζετε ότι είστε ο σωστός άνθρωπος για τα παιδιά μας...

Ο κ. Σνάιντερ άρχισε πάλι να μιλάει. Μου έδωσε να καταλάβω ότι είχα ήδη τη δουλειά και ότι έπρεπε να ξεκινήσω αμέσως. Ο τρόπος με τον οποίο αποφάσισε, χωρίς καν να με ρωτήσει αν συμφωνούσα, με έκανε έξαλλη. Σκέφτηκα ότι είχε έρθει η ώρα να φύγω. Ετοιμαζόμουν να σηκωθώ όταν ακούστηκε ένα χτύπημα στην πόρτα. Μπήκε μια γυναίκα με ποδιά δεμένη γύρω από την παχουλή της μέση και ένα μικρό καρό μαντίλι στα μαλλιά, κρατώντας έναν δίσκο. Έβαλε μπροστά μας δύο φλιτζάνια αχνιστό καφέ και δύο τριγωνικά κομμάτια τσιζκέικ, και εξαφανίστηκε χωρίς να πει λέξη.

«Ξέρετε το ανέκδοτο με τον Μόος που φώναξε τον συνεταίρο του τον Άμος στο νεκροκρέβατό του;» ρώτησε ξαφνικά ο κ. Σνάιντερ. Και άρχισε να το διηγείται. Ο ετοιμοθάνατος Μόος δεν θέλει να πεθάνει χωρίς να ζητήσει συγχώρεση από τον συνεταίρο του τον Άμος για ορισμένα πράγματα.

«Θυμάσαι τότε που χρεοκόπησε η πρώτη μας επιχείρηση; Εγώ έφταιγα, Άμος, και μετανιώνω. Παραποίησα τα λογιστικά βιβλία. Επαίξα βρώμικα και έβαλα χέρι στο ταμείο».

«Σε συγχωρώ, Μόος», ψιθυρίζει καθησυχαστικά ο Άμος.

Μόος: «Και κείνο το αυτοκίνητο που έγινε παλιοσίδερα μια νύχτα, εγώ έφταιγα, Άμος, δεν φορούσα τα γυαλιά μου και τα είχα τσούξει...»

«Ας μη μιλάμε πια γι' αυτά», είπε ο Άμος.

«Και κείνη τη φορά που έλειπαν εκατό χιλιάδες φράγκα από το χρηματοκιβώτιο: εγώ τα είχα πάρει, έπρεπε να ξοφλήσω κάτι χρέη του γιου μου του χαρτοπαίχτη».

«Αχ», είπε ο Άμος, «μην ανησυχείς, Μόος, σε συγχωρώ για όλα αυτά. Επειδή, ξέρεις κάτι; Το αρσενικό που θα σε σκοτώσει σε μια ώρα, εγώ το έβαλα στον καφέ που ήπιες το πρωί».

Τελειώνοντας το ανέκδοτο, ο κ. Σνάιντερ έσκασε στα γέλια. Καθώς συνέχισε να με κοιτάζει με προσμονή, γέλασα κι εγώ βεβιασμένα.

«Πρέπει να σας αφήσω τώρα», είπε τόσο απότομα όσο είχε αρχίσει να λέει την ιστορία. Δεν είχε αγγίξει το γλυκό του. Σηκώθηκε, ίσιωσε το κιπά που συγκρατούνταν στα κυματιστά μαλλιά του με ένα τσιμπιδάκι και φόρεσε ξανά το παλτό του. Στο πουκάμισό του εμφανίστηκαν δύο λεκέδες από ιδρώτα κάτω από τις μασχάλες. «Σύντομα θα έρθει να σας μιλήσει η σύζυγός μου. Σας εύχομαι καλή επιτυχία».

Μηχανικά του έδωσα το χέρι μου και κείνος το έσφιξε θερμά.

Μου ήρθε να χαστουκιστώ.

5

Η κυρία Σνάιντερ, που το μικρό της ήταν Μοριέλ, ήταν νεότερη από ό,τι είμαι εγώ σήμερα. Όταν τη γνώρισα, είχε μόλις κλείσει τα σαράντα. Εκείνη την εποχή είχε ακριβώς τα διπλά μου χρόνια.

Κάποτε, η γιαγιά μου μου είχε εξηγήσει ότι μπορείς να έχεις τα διπλά χρόνια κάποιου μόνο μια φορά στη ζωή σου – επί μία εβδομάδα έκανα υπολογισμούς για να διαπιστώσω ότι, τελικά, είχε δίκιο. Εάν και εφόσον περάσει αυτή η μία και μοναδική χρονιά, το χάσμα σταδιακά μειώνεται· οι άνθρωποι πλησιάζουν, λες και, όπως τα δέντρα, κάθε χρόνο συγκεντρώνουν δακτυλίους που τους κάνουν πιο δυνατούς, που τους ριζώνουν πιο γερά στη γη και φουντώνουν τις κορφές τους για να χαρίζουν τη σκιά τους στους άλλους. Τα είκοσι χρόνια που χωρίζουν έναν πενηντάρη από έναν εβδομηντάρη δεν είναι τίποτα μπροστά στην άβυσσο ανάμεσα σ' έναν δεκάχρονο κι έναν τριαντάρη.

Η κυρία Σνάιντερ ήταν μετρίου αναστήματος, ούτε χοντρή ούτε λεπτή. Είχε έναν αέρα κομψότητας, σε σημείο εκφοβισμού. Φαινόταν, σχεδόν το ένιωθες, πολύ απαιτητική και με τον εαυτό της και με τους άλλους. Οι χειρονομίες της, η φωνή της, τα κοσμήματά της, τα ρούχα της – το παρουσιαστικό της – απέπνεαν ανωτερότητα. Φορούσε ένα κλασικό σκούρο μπλε ταγέρ, διακριτικό, με μια μοντέρνα πινελιά. Το χτένισμά της θύμιζε την Πάμελα του Ντάλας, τα μαλλιά κομμένα ακριβώς πάνω από τους ώμους και γυρισμένα προς τα μέσα. Η φούστα, που έφτανε κάτω από το γόνατο, έτριζε όποτε κινούνταν.

Έδινε την εντύπωση ότι ήταν μάλλον κυρία παρά μητέρα. Είχε ανοιχτόχρωμο δέρμα, με μια απαλή γαλάζια λάμψη – το χρώμα της μπλούζας της.

Και πάλι άπλωσα το χέρι μου. Και κείνη απάντησε στη χειρονομία μου. Και πάλι τα έβαλα με τον εαυτό μου γι' αυτό το αντανakλαστικό, πιο επίμονο απ' ό,τι περίμενα. Είχα, ωστόσο, μια αμφιβολία: μήπως οι γυναίκες μπορούσαν να αγγίζουν μια την άλλη, μήπως αυτός ο κανόνας ίσχυε μόνο για το άλλο φύλλο;

«Σπουδάζετε», είπε, ενώ καθόταν, αφού πρώτα είχε στρώσει αρκετές φορές το πίσω μέρος της φούστας της, στην ίδια καρέκλα που είχε καθίσει λίγο νωρίτερα ο άντρας της.

«Μετάφραση».

«Φέρατε τους βαθμούς σας, *n'est-ce pas*;»

«Όχι... δεν μου τους ζητήσατε...»

«Εμείς δεν μπορούμε να ξέρουμε αν είστε καλή φοιτήτρια, αφού δεν έχετε φέρει τους βαθμούς σας. Ο Άαρν λέει ότι μιλάτε γαλλικά».

Απάντησα πως είχα καλύτερη παθητική απ' ό,τι ενεργητική γνώση της γλώσσας:

«Τα ολλανδικά παραμένουν η μητρική μου γλώσσα. Μεταφράζω μόνο από τα γαλλικά προς τα ολλανδικά, ποτέ αντίστροφα, θα ήταν καταστροφή».

«Άρα τη γλώσσα δεν την ξέρετε».

«Ναι. Καταλαβαίνω τη γλώσσα, τη δομή της. Εμβαθύνω στη γαλλική λογοτεχνία. Και μου αρέσει η γραμματική», είπα, πράγμα που δεν ήταν ψέμα. Όσο περισσότερες εξαιρέσεις, τόσο το καλύτερο.

«Μπορείτε να βοηθήσετε τα παιδιά μας με τα μαθήματά τους στα γαλλικά».

Με μετρούσε σαν τον ασφαλιστή που έρχεται να εκτιμήσει τη ζημιά μετά από μια καταστροφή. Μια τρύπα εδώ, μια ρωγμή εκεί, δυο τρία σκασίματα που δεν μπορούσαν να περάσουν απαρατήρητα. Όλες τις προτάσεις τις εξέφερε ως θέσεις, χωρίς να αλλάζει τόνο. Χωρίς το παραμικρό ίχνος ερώτησης. Δεν ήξερα αν το έκανε επίτηδες, αν ήταν σύμπτωμα γλωσσικής ανεπάρκειας ή νωχέλειας. Στο τηλέφωνο, αυτές οι γλωσσικές ατέλειες δεν τόσο εμφανείς. Τσως δεν ήξερε τις ιδιαιτερότητες των ολλανδικών, ίσως τις ήξερε και δεν τολμούσε να τις εφαρμόσει σε μια γλώσσα που προφανώς δεν ήταν η μητρική της. Ενδεχομένως να μην ενδιαφερόταν ιδιαίτερα να εκφραστεί με ακρίβεια, όπως συνέβαινε συχνά με τη γαλλόφωνη αστική τάξη στη Φλάνδρα. Εγώ, πάντως, ήμουν διατεθειμένη να της κάνω μαθήματα.

«Φυσικά μπορώ να τα βοηθήσω με τα μαθήματά τους».

«Μιλάτε ωραία ολλανδικά».

«Σας ευχαριστώ».

«Έχετε ωραίο όνομα».

«Κι εσείς».

«Σας ευχαριστώ. Για το όνομά μου, Μοριέλ, τα εύσημα δεν ανήκουν σε μένα, το οφείλω στους γονείς μου». Χαμογέλασε συγκρατημένα. «Πολλοί νομίζουν ότι με λένε Μουριέλ. Αλλά είναι Μοριέλ».

Τώρα ήταν η σειρά μου να χαμογελάσω συγκρατημένα.

«Κατά τη διάρκεια της εβδομάδας, θα έρχεστε στις πέντε ή στις πεντέμισι και θα μένετε τουλάχιστον μέχρι τις οκτώ. Και την Κυριακή, θα έρχεστε στις δέκα και θα φεύγετε όταν οι κόρες μας θα έχουν λάβει την απαραίτητη βοήθεια. Δεν χρειάζεται να ασχοληθείτε με τους γιους μας, τις Κυριακές πάνε για κατήχηση. Ο Άαρν, ο άντρας μου, ή εγώ, θα σας πληρώνουμε κάθε εβδομάδα».

Αναφερόταν στον άντρα της με το μικρό του. Και όπως και κείνος, αποφάσισε να με προσλάβει, χωρίς να ζητήσει τη συγκατάθεσή μου.

«Έχετε χόμπι, *n'est-ce pas*».

«Διαβάζω. Πάω στο σινεμά ή στο θέατρο. Ταξιδεύω όσο μπορώ για να εξασκώ τις γλώσσες που μαθαίνω. Καλώς φίλους στο σπίτι μου».

«Έχετε πολλά χόμπι, αλλά κανένα δεν έχει σχέση με παιδιά».

«Αγαπώ τα παιδιά».

«Δεν έχετε εμπειρία με παιδιά».

«Έκανα πολλά μπέιμπι-σίτινγκ στο παρελθόν. Τους διάβαζα παραμύθια. Και μετά τα παίζαμε, σαν θεατρικά. Πότε επινοούσαμε μια συνέχεια, τότε προσθέταμε έναν χαρακτήρα στην ιστορία».

«Εδώ δεν θα κάνετε τίποτα τέτοιο».

«Μπέιμπι-σίτινγκ;»

«Να φτιάχνετε ιστορίες. Δεν μας ενδιαφέρει. Το σχολείο δεν είναι παιχνίδι. Τα ιδιαίτερα δεν είναι το ίδιο πράγμα με το μπέιμπι-σίτινγκ. Μπορείτε να μείνετε σιωπηλή;»

«E...»

«Δεν θέλουμε να μιλάτε στα παιδιά για την προσωπική σας ζωή, για τον κόσμο σας, εννοώ. Ο σκοπός είναι να δουλεύετε με το διδακτικό υλικό».

«Δεν υπάρχει πρόβλημα».

«Η ζωή σας είναι δική σας και έτσι να παραμείνει. Είστε *seule*, ανύπαντρη;»

«Είμαι φοιτήτρια».

«Δεν είστε παντρεμένη».

«Συζώ με τον φίλο μου».

«Οι γονείς σας δεν έχουν αντίρρηση».

Κούνησα το κεφάλι μου και δάγκωσα τη γλώσσα μου για να μην της πω ότι οι γονείς μου είχαν εγκαταλείψει τις προσπάθειες να επηρεάσουν τις επιλογές μου και συνεπώς ενέκριναν ό,τι έκανα. Μου είχαν δώσει ένα πασπαρτού σαν κι αυτά που προορίζονται για συγκεκριμένους θεατές της όπερας – τους βίβι – και δίνουν πρόσβαση σε ολόκληρο το κτίριο και σε όλες τις παραστάσεις. Τα βράδια και τα σαββατοκύριακα, δούλευα τακτικά στο βεστιάριο της Όπερας της Αμβέρσας – ήταν δουλειά για τεμπέληδες. Τα πουρμπουάρ άξιζαν τον κόπο και, όπως σε κάθε βεστιάριο, δουλεύαμε δύο άτομα αλλά μόνο στην αρχή και στο τέλος της παράστασης. Στα ενδιάμεσα, ο ένας μπορούσε να διαβάσει ένα βιβλίο με την ησυχία του, ενώ ο άλλος παρακολουθούσε την όπερα δωρεάν.

Με το πασπαρτού δεν περνάς από έλεγχο. Δεν χρειάζεται να ψάξεις τα εισιτήριά σου στο σκοτάδι. Έχεις θέση ρεζερβέ. Χορηγώντας τέτοια πάσα, ένας οργανισμός αποφεύγει τις τριβές και αποκλείει εκ των προτέρων κάθε ενδεχόμενο διαφωνίας, με την «ελπίδα» πως δεν θα γίνει κατάχρηση αυτής της εμπιστοσύνης – σαν να περπατάς σε κινούμενη άμμο.

«Οι γονείς σας είναι ακόμα μαζί;»

«Εννοείτε, αν έχουν χωρίσει; Όχι».

«Πόσα παιδιά είστε στο σπίτι;»

«Τρία».

«Και τα τρία υγιή;»

«Απ' ό,τι ξέρω, ναι».

«Ο άντρας σας εργάζεται;»

«Ψάχνει για δουλειά».

«Τελείωσε τις σπουδές του, *n'est-ce pas*».

«Πρώτο έτος στη νομική».

«Άρα είναι νεότερος από εσάς...» Αυτή τη φορά, η φωνή της είχε ανεβεί μερικούς τόνους

στο τέλος της πρότασης.

«Όχι, είναι επτά χρόνια μεγαλύτερος. Ο φίλος μου είναι πολιτικός πρόσφυγας. Έφυγε από τη χώρα του για να γλιτώσει από τις διώξεις. Ίσως συνεχίσει τις σπουδές του στον σχεδιασμό προϊόντων και συστημάτων, δεν ξέρει ακόμη, εξαρτάται από άλλους παράγοντες και από τις γλωσσικές του γνώσεις. Τα ολλανδικά δεν είναι εύκολη γλώσσα για...»

Πάλι τα ίδια. Όποτε ένιωθα στριμωγμένη από κάποια υποτιμητική –αληθινή ή υποθετική– στάση προς τον Νίμα, τόνιζα πάντα ότι ήταν πολιτικός και όχι οικονομικός πρόσφυγας. Λες και έπρεπε να επιβεβαιώσω στον εαυτό μου πως όποιος φεύγει από τη χώρα του για πολιτικούς λόγους είναι καλύτερος άνθρωπος από αυτόν που θέλει να γλιτώσει από τη φτώχεια και την έλλειψη προοπτικής.

«Αρα δεν σπουδάζει πια στη νομική».

«Αν συνέχιζε στη νομική, θα έπρεπε να το κάνει σε μια γλώσσα που δεν καταλαβαίνει απόλυτα. Δεν είναι εύκολο».

«Ο άντρας σας, είναι από άλλη χώρα».

«Είναι από το Ιράν», είπα, συνηθισμένη στις αντιδράσεις που θα μπορούσε να προκαλέσει αυτή η απάντηση.

«Από το Ιράαααααν», επανέλαβε εκείνη, σαν να έπρεπε να μηρυκάζει τη χώρα.

«Από την Τεχεράνη», πρόσθεσα.

«Ο άντρας σας είναι μουσουλμάνος, *n'est-ce pas*», είπε.

«Δεν είναι άντρας μου, είναι φίλος μου. Και δεν είναι πιστός μουσουλμάνος», είπα. Κι αυτό το είχα μάθει, από τότε που μοιραζόμουν τη ζωή μου με τον Νίμα, ότι θα ήταν χρήσιμο να ανακοινώνω το συντομότερο δυνατό ότι ο φίλος μου, αν και μουσουλμάνος, δεν ήταν θρήσκος: δεν προσευχόταν τρεις με πέντε φορές την ημέρα, δεν γιόρταζε το Ραμαζάνι και δεν θεωρούσε κακό να μοιραστεί τη ζωή του με μια μη μουσουλμάνη, αντίθετα. Εν ολίγοις, ήταν πολύ αριστέρας για να είναι θρησκευόμενος. Τις περισσότερες φορές, η ετικέτα του μη πιστού μουσουλμάνου θεωρούνταν, μαζί με την ιδιότητα του πολιτικού πρόσφυγα, προτέρημα, ένα παράσημο στο πέτο, ένα πασπαρτού για τον κύκλο των φίλων και των γνωστών μου.

Μερικές φορές, αλλά όχι τώρα, έλεγα ψέματα ότι οι γονείς του ήταν οπαδοί του ζωροαστρισμού. Ο Νίμα είχε ζωροαστριστες φίλους. Γι' αυτή τη θρησκεία, που δεν βασίζεται ούτε στη Βίβλο ούτε στο Κοράνι, αλλά στην Αβέστα, δεν ήξερα πολλά πράγματα. Πάνω απ' όλα, ήξερα ότι οι ζωροαστριστες μπορούσαν να υπολογίζουν σε κάποια συμπάθεια, δεδομένης της σύνδεσης του Ζαρατούστρα με τον Νίτσε – και σε ορισμένους κύκλους, ο Νίτσε ενέπνεε περισσότερο σεβασμό από οποιονδήποτε θεό.

«Είστε μια λογική νεαρή γυναίκα. Και ο άντρας σας ζει στη γη των αγιατολάδων...»

Αυτή την επωδό την ήξερα απέξω. Τη διέκοψα:

«Ο φίλος μου ζει στο Βέλγιο, και αν ζει εδώ, είναι ακριβώς επειδή εγκατέλειψε τον Χομεϊνί και τους δικούς του».

Δεν της είπα ότι ο Νίμα, ο οποίος είχε έρθει στο Βέλγιο με τη μεγαλύτερη κατά δύο χρόνια αδερφή του, προερχόταν από εύπορη οικογένεια, ούτε της αποκάλυψα ότι η αντίστασή του στο ισλαμικό καθεστώς δεν ήταν σπουδαία. Επειδή έφυγε γρήγορα από τη χώρα, σε αντίθεση με πολλούς από τους φίλους του, ο ιδεολογικός του αγώνας του είχε στοιχίσει μόνο λίγες νύχτες στο κρατητήριο και μια μαύρη λίστα.

Επιπλέον, οι γονείς του δεν ήθελαν να πάει στον πόλεμο εναντίον του Ιράκ. Έτσι, όπως και άλλες ιρανικές οικογένειες της μεσαίας τάξης, δεν δίστασαν να στείλουν τον γιο τους, και την κόρη τους, στη Δύση. Υπό το καθεστώς του σάχη, είχαν επωφεληθεί από την ελευθερία όχι μόνο του εμπορίου αλλά και της σκέψης. Η Τεχεράνη ήταν στα μάτια τους το Παρίσι της Μέσης Ανατολής. Απεχθάνονταν τον αυταρχισμό, τη δικτατορία του σάχη, αλλά απεχθάνονταν ακόμη περισσότερο το υπερσυντηρητικό θεοκρατικό καθεστώς. Ήθελαν τα παιδιά τους, έστω και σε άλλη χώρα, να πάρουν μια γεύση από Παρίσι και όχι από την πικράδα μιας σιιτικής δικτατορίας.

Η κυρία Σνάιντερ δεν με ρώτησε το όνομα του φίλου μου.

«Ζείτε με κάποιον από άλλη θρησκεία».

«Ναι».

«Δεν είστε μουσουλμάνοι».

«Μεγάλωσα σε καθολική οικογένεια».

«Δεν έχετε σκοπό να αλλαξοπιστήσετε».

«Δεν πιστεύω στον Θεό. Όχι πια. Αν υποθέσουμε ότι πίστευα ποτέ...»

«Και οι γονείς σας...»

«Οι γονείς μου πήγαιναν στην εκκλησία. Ακολουθούσαν τις μεγάλες παραδόσεις των καθολικών. Πάσχα. Των Αγίων Πάντων. Χριστούγεννα. Τώρα πια, που εμείς, τα παιδιά, είμαστε σχεδόν ενήλικες, δεν θεωρούν τη λατρεία και την πίστη τόσο απαραίτητες...»

Έπαιξε με το βραχιόλι της, εξαιρετικά φίνο, ακριβώς όπως και τα δύο ασημένια δαχτυλίδια της, πολύ λεπτά, διακοσμημένα με μια μικροσκοπική πέτρα. Υπάρχουν κοσμήματα που ψιθυρίζουν και κοσμήματα που κραυγάζουν. Της κυρίας Σνάιντερ ψιθυρίζαν με τέτοια ευκρίνεια που κάλυπταν όλες τις κραυγές.

«Ο άντρας σας έφυγε για θρησκευτικούς λόγους».

«Έφυγε από ένα θεοκρατικό καθεστώς».

«Και οι γονείς του;»

«Είναι ακόμα εκεί».

«Ο άντρας σας είναι Άραβας».

Ω, όχι, σκέφτηκα, θα πρέπει να το επαναλάβω και αυτό για νιοστή φορά. «Στο Ιράν δεν ζουν Άραβες, αλλά Πέρσες». Η μαγική λέξη «Πέρσες» λειτουργούσε σχεδόν πάντα, χάρη στα χειροποίητα χαλιά που θεωρούνται καλή επένδυση, ειδικά στο Βέλγιο, όπου το σπίτι, το δικό σου κεραμίδι, είναι η υπέρτατη αξία.

«Ο Άρον σας είπε για τα παιδιά μας».

«Και για τα τέσσερα».

«Ο άντρας μου δεν σας έκανε ερωτήσεις».

«Μιλούσε εκείνος συνέχεια», είπα. Και ανακουφίστηκα που κατάφερα να το πω.

«Ευχαριστώ», είπε ξαφνικά. «Θα φωνάξω την υπηρεσία. Η Κριστίνα θα σας συνοδεύσει μέχρι έξω. Σας εύχομαι καλή Κυριακή. *Merci et bonne journée*».

Πίεσε ένα κουδούνι, προφανώς στερεωμένο κάτω από το γραφείο, με χαιρέτησε με ένα ελαφρύ νεύμα και έφυγε από το δωμάτιο, όπου εγώ απέμεινα ελαφρώς χαμένα, τυλιγμένα στο λεπτό σύννεφο του αρώματός της που δεν μπορούσα να αναγνωρίσω. Εγώ ήξερα μόνο το γλυκό αποτύπωμα του *Anaïs*, που έβαζα τότε τότε στον λαιμό και τους καρπούς μου, όχι επειδή μου άρεσε η βαριά μυρωδιά των λευκών λουλουδιών, αλλά επειδή ήθελα να διαδώσω το πνεύμα της Αναΐς Νιν.

Η Κριστίνα δεν ήταν η γυναίκα που μου είχε σερβίρει το νόστιμο τσιζκέικ.